

ÁLLOMÁS, ÉJSZAKA. TÍZKEZES EGY BODOR-NOVELLÁRA. KOINÓNIA, 2011.

- P. A. Zs.: Érdeemes lenne elmélkedni egy kicsit arról, hogy miről is szól ez a könyv. A popzenében és egyéb tömegkulturális műfajokban nagy hagyománya van az úgynevezett tribute-albumoknak: tudod, amikor összeáll néhány előadó, hogy egy másik, talán idősebb, számukra inspirációs forrást jelentő előadó dalait játssza el. A kérdés, hogy mitől lehet érdekes egy ilyen kezdeményezés. Vagyis: hogyan lehet úgy „újrajátszani” dolgokat, hogy az emlékeztessen is a régire, de mégis sajátos hangfekvésben szóljon.
- G. A.: Az irodalomnak megvannak erre a maga specifikus gesztusai: újrakiadás, tanulmánykötet a szerzőről, szakfolyóiratok tematikus számai. Ez a kísérlet, amelynek során tíz szerző folytatja Bodor Ádám Állomás, éjszaka című novelláját, számomra újszerű. Próbálkozásnak mindenképpen bátor, az eredmény pedig... Szerinted?
- P. A. Zs.: Igen, itt van példának az ötvenéves Kemény István, akinek az életművét gyakorlatilag újra kiadta a Megvető Kiadó. A Bodor előtti tisztelgés mindenképpen rendhagyó, és nem hallgathatom el, hogy az előbbi felvetésben volt egy kis csúsztatás: itt ugyanis nem „újrajátszásról”, hanem „továbbjátszásról” van szó, ez teszi érdekessé. Adódik azonban néhány kérdőjel.
- G. A.: A Megvető a Bodor-tárcákat is kiadta tavaly, gondolom, szintén a szerző 75. születésnapjának tiszteletére. Kérdőjelek az én olvasatomban is megformáztak, nyilván. Az egyik az, hogy egy ilyen gesztus nem azt az érzést kelti-e az olvasóban, hogy itt valamiféle versengés áll fenn Bodor pretextusa és a fiatalabb szerzők szövegei között? A másik, hogy egyáltalán milyen konzisztenciájú szöveget lehet létrehozni, ha egy adott stílusú szöveget folytatunk – nem is beszélve arról, hogy a Bodor-szöveg iszonyú erős. Neked milyen kérdőjeleid vannak?
- P. A. Zs.: Ezek mind releváns kérdések, de mindezek előtt bennem az fogalmazódott meg, hogy milyen szempontok alapján válogatták ki épp ezeket a szerzőket, épp tízet, és egyáltalán: ki a szelektáló?
- G. A.: Nem tagadom, hogy bennem is ez volt az első gondolat: kik ők és milyen szempont szerint találkoznak ebben a kötetben. Találtál valamiféle választ erre?
- P. A. Zs.: Először arra gondoltam, hogy az erdélyi prózaírók (jó, némi életkori megkötéssel: mondjuk, a fiatal- és középkorosztály) legjavát gyűjtötték egybe a kötet szerkesztői, ily módon is „emelve” a tisztelgés nivóját. Azután viszont az jutott eszembe, hogy rendben, a beválogatott szerzők mindegyikére igaz, hogy az „elitcsapatba” tartozik, node hol van akkor – ezen szempont alapján – Vida Gábor (a hátsó fülon, persze), György Attila, Nagy Koppány Zsolt, Papp Sándor Zsigmond vagy Demeter Szilárd, így kapásból. Igen, közülük van olyan, aki Pesten él, de hát Dragomán György és Hajdú Farkas-Zoltán is csak jóindulattal fér bele ebbe a transzszilván keretbe. És van egy kakukktojás, Balázs Imre József, aki költő, kritikus, irodalomtörténész, de prózát még nem olvastam tőle.
- G. A.: Erre a kérdésre, azt hiszem, csak a szerkesztő tudna válaszolni. Persze, ha a kötet szerkesztés intencióját tudnók, az még nem világítaná meg a kötetet. Maradjunk annyiban, hogy erdélyiek és írók. De ha már itt tartunk: a kötetben azt írja, hogy tízkezes. Akkor mindenki csak fél kezével van benne a kötetben. Rosszul nézett volna ki a „húszkezes” megjelölés?
- P. A. Zs.: Bizonyára félreérthető lett volna, igen. Végül is az ember egyszerre csak az egyik kezével ír, úgyhogy teljesen logikus a tízkezes megjelölés.
- G. A.: Hát... biztos nem releváns, de én két kezemmel írok. Most is.
- P. A. Zs.: Látod, lelepleződtem.
- G. A.: Térjünk át a szövegekre. Volt kedvenced?
- P. A. Zs.: Igen, volt. Pontosabban kedvenceim. De itt muszáj visszatérnem az imént általad felvetett versengés-kérdéshez, mert magyarázatra szorul, hogy mit hogyan olvastam és szerettem vagy épp ellenkezőleg. Tehát: a versengés végül is elkerülhetetlen, hisz az a szöveg, amely nem tesz egyebet, mint igyekszik átvenni az alapszöveg hangulatát, stílusát és szimbolikáját, hommage-ként ugyan működőképes, de önmagában nem kelt feltűnést. Ilyenkor a továbbírásra felkért szerző – gondolom – feltűri az ingujját, s azt mondja, hadd lám, tudok-e én olyant írni, mint az „ünnepelet”.
- G. A.: Igen, „olyant”. Azt hiszem, igazad van, az olyan itt nem a hasonlóságra, hanem a minőségre vonatkozik. Legalábbis néhány szövegben határozottan tetten véltem émi az eredetiség hajszolását.
- P. A. Zs.: Például?
- G. A.: Van például Molnár Vilmosnak egy mondata: „Összefogdosás veszélye nem fenyegette a portékát, hoppon maradtak a bacik, az egészség nem játék” – ez annyira elüt a pretextus hangnemétől és az egész, a novellában megkonstruált helyzettől, hogy az olvasói szusz egy pillanatra megállt bennem.
- P. A. Zs.: Meglehet, igazad van, de érdekes, hogy nekem épp a Molnár Vilmos-novella az egyik kedvencem (ha már az előbb rákérdeztem). És tudod, miért? Mert az „iránya”, ha lehet így mondani, ugyanaz, mint a Bodorénak, mégis teljesen átfordítja a történetet. Cservenszki nem marad, hanem megy, ha fene fenét eszik is, de ha jól belegondolunk, ugyanazért megy a Molnár Vilmos Cservenszki, amiért a Bodoré marad. Tehát úgy sikerült átírni a történetet – valóban, a csakis rá jellemző, Bodor Ádámtól idegen stílusban –, hogy a lényeg nem változott.
- G. A.: Érdekes. Én eleve úgy képzeltem el az újírásokat, hogy meg tudjanak kapaszkodni valahogy a Bodor stílusában, és ne csak az alaphelyzetet vegyék át. De ezzel az elvárással pórul jártam, mert nagyon kevés olyan szöveget találtam, amely beválhatta volna ezt. Talán a Potozky Lászlóé, a Szabó Róbert Csabáé és a Láng Zsolté. Leginkább az utóbbit éreztem találónak, na de az a legóvatosabb is, mert reflektál a továbbírás gesztusára. Elárulod, melyik volt még kedvenced a Molnár Vilmosé mellett?
- P. A. Zs.: Tehetnék másként? Igen, a Székely Csabáé. Egyrészt a bodori komor tájmitológiába ágyazva folytatja a tőle megszokott, krimielemeztől sem ózdkodó elbeszélésmódot, s egyszersmind metafizikai – és ugyanakkor, nagyon konkrét – hátteret teremt az eredeti szöveg kihagyásos, ráutaló narratív világának. És ha szóba hoztad a Szabó Róbert Csaba novelláját, felvetődik egy másik probléma. Az említett szöveg kiváló, izes, fordulatos, de szerzője mégis csak ürügyként tekint az eredeti novellára. A kötetkompozíció kontextusából kiemelve is tökéletesen működik, tkp. nincs is szüksége a Bodor-novella „mankójára”. A Potozkyé például sokkal

„hűbb”, nagyobb alázattal fordul a mester kiindulópontnak tekintett szövege felé. Nem azt akarom mondani, hogy bármelyik szerzői attitűd helytelen lenne, csak szeretnék rávilágítani, mennyire izgalmas és sokrétű feladat, amit a Koinónia által felkért írók vállaltak magukra.

G. A.: Végül is mindannyian szépen mutatnak Bodor Ádám szövegének komplexitása felé. Nagyon örültem például a narancs-alma játéknak. Aki csak hozzányúlt, annak a szövegében valósággal szétrobbant, és átvette a novella felett az uralmat. Ezt nevezem erős motívumnak.

P. A. ZS.: Igen, a narancs-alma „átváltozás” kulcseleme a Bodor-elbeszélésnek, és erre a legtöbb szerző jól ráérezett. Sőt, néhol továbbíródik, megjelenik „mentolos cukorka–cigaretta” formában például. Mi több, kis spekulációval értelmezhető a Bodor-eredeti és a folytatások közötti viszony metaforájaként is: abban az értelemben, hogy a továbbírásoknak egyszerre kell almaként és narancsként funkcionálni, utalni a mesterre, de egészen másfajtának lenni.

G. A.: Mesterre. Kiknek szól szerinted ez a kötet? Nem vagyok biztos benne, hogy egy Bodor-rajongó, aki többször is elolvasta minden írását, örülni tud-e a kötetnek? Van ebben valamiféle nosztalgia, melankólia, minnek is nevezzem? Az elveszített paradicsom képzete.

P. A. ZS.: Egy Bodor-rajongó bizonyára, már maga a gesztus miatt is. De lehet, hogy érdekesebbek azok az utak, amelyek kifele vezetnek ebből az univerzumból.

Kategória: Téka

Denumire autor: Gál Andrea - Papp Attila Zsolt

Látó Szépirodalmi Folyóirat